

Wat is uiteindelijk het werk van de priester? Hij zegent met de vrede Gods. Zo kan ook de jurist priester zijn. Hij zegent met de vrede van het recht.

Dat recht moet hij zoeken als drager van overheidsgezag of als bestuurder van een vereniging, als wetgever of als contractspartij en bedrijfsgeenoot, als advocaat en adviseur, als door de overheid benoemde rechter of als bedrijfsrechter. Priester des levens kan hij alleen zijn, indien hij daarbij buigt voor een gezag, dat niet in hemzelf zetelt, naar mijn overtuiging, indien hij buigt voor „het hoogste gezag”, voor God.⁵⁸ Hem is daarbij een verrassende speelruimte gelaten. In het boek Deuteronomium houdt Mozes Israël de geboden Gods voor. Hij doet dat met het oog op de toekomst. De wetten zijn bedoeld voor de tijd, wanneer Israël in Kanaän zal wonen. Zij zijn niet uitpuddend en vaak algemeen geformuleerd. Maar Israël zal in Kanaän telkens in de concrete situatie overeenkomstig het gebod Gods moeten handelen. Het zal dat telkens moeten vinden. Opvallend is, dat Deuteronomium er van uitgaat, dat het dit zal kunnen. Herhaaldelijk wordt gezegd: hier hebt ge het gebod en nu kunt ge voort. Het gebod is niet te verheven noch te ver voor de mens, maar dicht bij hem, in zijn mond en in zijn hart.⁵⁹

Wij mogen intussen niet idealiseren. Het is een lange weg van het gebod Gods naar het menselijk recht en de misstappen op deze weg zijn vele. Rechtsvinding blijft als alle mensenwerk gebrekkig en onvolmaakt. Een rechtsregeling kan zo perfectionistisch zijn, dat zij het leven verstikt. T. S. Eliot laat God ergens tegen de mensen zeggen: “I have given you my Law and you set up commissions.”⁶⁰ Daar is de voortdurende spanning tussen rechtvaardigheid en doelmatigheid.⁶¹ Daar is het onbillijk werken van de op zichzelf juiste algemene regel in een concreet geval. Daar is de gebondenheid van de rechter aan de wet, ook indien deze in strijd is met de billijkheid.⁶² Hoe paradoxaal

---

⁵⁸ A. F. de Savornin Lohman, *Over het Hoogste Gezag*, inaugurele oratie Amsterdam V.U. 1884.

⁵⁹ J. Ridderbos, *Het boek Deuteronomium*, I en II, Kampen 1950/1951; Gerhard von Rad, *Deuteronomium – Studien*, Göttingen 1948.

Dr. J. C. Hoekendijk maakte mij op enkele markante trekken in het boek Deuteronomium opmerkzaam.

⁶⁰ Geciteerd door G. J. Hoenderdaal, *Heilige Geest en Oecumene*, Het Vaderland 9 juni 1962.

⁶¹ W. J. Slagter, *Rechtvaardigheid en doelmatigheid*, inaugurele oratie N.E.H. Rotterdam 1961.

⁶² Het Ontwerp B.W., blz. 53 e.v. (zie noot 30).